

# 3 challenges voor de Europese Dag van Muziek op School

TEKST MICHEL HOGENES EN SUZANNE ZANDSTRA

In dit artikel presenteren wij drie challenges die in het basisonderwijs kunnen worden uitgevoerd ter viering van de Europese Dag van Muziek op School. Deze challenges hebben we ontworpen op basis van het boek 'Wicked Arts Assignments' van Emiel Heijnen en Melissa Bremmer (2020).

Op pagina 10 geven we een toelichting op de Europese Dag voor Muziek op School en meer informatie over het boek Wicked Arts Assignments.

### Begeleider creatief proces

In de drie challenges die we hier presenteren, zijn de fasen van het creatieve proces globaal uitgewerkt, bedoeld om leerkrachten, vakspecialisten muziek en vakleerkrachten handvatten te geven voor het ondersteunen van het creatieve proces. Daarvoor hebben we gebruik gemaakt van de definitie van het creatieve proces zoals

beschreven door de SLO (2019); het creatieve proces bestaat uit vier stappen

1. oriënteren
2. onderzoeken
3. uitvoeren
4. evalueren

Op basis van deze stappen betekent een passende begeleidende rol bij het creatieve proces: je zorgt ervoor dat leerlingen nieuwsgierig worden en spoort ze aan om op onderzoek uit te gaan. Hiervoor is een vragende houding nodig, waarbij het proces voorop staat. Het creatieve proces is een iteratief proces: dat wordt niet van A tot Z doorlopen, zoals bij een lineair proces, maar fasen worden soms herhaald of een vorige fase moet opnieuw worden doorlopen.

Het is van belang de leerlingen te leren divergeren en te convergeren.

Verzamelen van ideeën in de onderzoekende fase (divergeren) is van belang om ervoor te zorgen dat de leerlingen in de uitvoerende fase een selectie kunnen maken (convergeren) voor een kwalitatief goed resultaat.

Als leerlingen vastlopen, is het van belang om na te gaan op welk gebied ze ondersteuning nodig hebben: is er gebrek aan inspiratie; verloopt de samenwerking niet soepel; zijn er juist te veel ideeën; werken ze té resultaatgericht en slaan ze daarmee het onderzoek over? Door als begeleider met leerlingen in gesprek te gaan en/of observaties te delen, kun je proberen leerlingen weer op het juiste spoor te krijgen.

Heel veel succes met de challenges. We hopen dat 15 maart, de Europese Dag van Muziek op School, een bijzonder muzikale dag mag worden.

# 1

## Challenge 1: Schrijf een rap als insect

Over waarom het niet eerlijk is om onderaan de voedselketen te staan.

Oriënteren: Bied leerlingen op eigen wijze de voedselketen aan en bespreek wat de plek van de insecten hierin is. Als introductie kan bijvoorbeeld naar de 'Lion King' worden gekeken, tijdens het lied 'Hakuna matata' is te zien hoe de insecten onder een boomstronk vandaan worden gehaald en worden opgegeten.

Onderzoeken: Laat leerlingen onderzoeken welke insecten ze willen vertegenwoordigen in een rap en wie er boven hen in de voedselketen staan.

Oriënteren: Bedenk een manier waarop de leerlingen zich kunnen inleven in het insect. Hierbij zou gebruik gemaakt kunnen worden van het domein 'muziek en bewegen'.

Onderzoeken: Laat leerlingen onderzoeken wat een insect zou kunnen

zeggen tegen de soorten hoger in de voedselketen. Dit kan aan de hand van tekstballonnen, in dialoog met elkaar of aan de hand van feitjes over het insect die de leerling zelf kan opzoeken.

Uitvoeren: Laat de leerlingen vanuit hun onderzoek zinnen maken die ritmisch passen op de sprinkhaanbeat: [tinyurl.com/sprinkhaan-beat](https://tinyurl.com/sprinkhaan-beat). Compacte zinnen werken vaak het beste. Afhankelijk van de leeftijd en ervaring van de leerlingen met rijm, kan ook met rijmen worden geëxperimenteerd.

Evalueren: Evalueer met de leerlingen het maakproces. Wat hebben ze geleerd? Waar zijn ze trots op? Welk onderdeel kan nog verbeterd worden en wat hebben ze daarvoor nodig? Afhankelijk van de antwoorden kunnen de stappen van het creatieve proces met verdiepende invulling worden herhaald.



# 2

## Challenge 2: Ontwerp een eigen technobeat met zelf opgenomen samples

Gebruik hiervoor de app Samplebot.

Oriënteren: Laat leerlingen kennismaken met het principe van samplen. Hiervoor kan de volgende video gebruikt worden: [tinyurl.com/city-beat](https://tinyurl.com/city-beat).

Onderzoeken: Onderzoek met de leerlingen de mogelijkheden van de app Samplebot. Dit kan eventueel door ze enkele geluiden te laten opnemen in en rond de school en ze daarna te laten uitzoeken hoe ze die geluiden met Samplebot kunnen trimmen (het 'bijsnijden' van een opgenomen geluidsfragment), verhogen, verlagen, versnellen, vertragen, et cetera.

Oriënteren: Laat leerlingen kennis-

maken met techno-muziek. Maak kenbaar dat deze muziek is opgebouwd uit diverse lagen en licht de functie van iedere laag toe.

Onderzoeken: Laat leerlingen onderzoeken of de opgenomen geluiden mogelijkheden bieden om techno-muziek te maken. Mochten deze onvoldoende kwaliteit bieden dan kan er nogmaals worden opgenomen.

Oriënteren: Bespreek met de leerlingen de verschillende onderdelen die worden toegepast in techno-muziek: intro, opbouw, beat, break, drop, outro.

Onderzoeken: Laat leerlingen, afhankelijk van hun ervaring met componeren,

met één of meerdere onderdelen experimenteren.

Uitvoeren: De leerlingen ontwerpen een techno-beat met de opgenomen geluiden en de kaders die tijdens eerdere fases zijn besproken: type geluiden, functie van de geluiden, onderdelen uit techno-muziek.

Evalueren: Evalueer met de leerlingen het maakproces. Wat hebben ze geleerd? Waar zijn ze trots op? Welk onderdeel kan nog worden verbeterd en wat hebben ze daarvoor nodig? Afhankelijk van de antwoorden kunnen net als bij challenge 1 de stappen van het creatieve proces met verdiepende invulling worden herhaald.

# 3

## Challenge 3: Ontwerp een (volks)dans waarin de culturele achtergronden van alle leerlingen uit de klas zijn terug te zien.

**Oriënteren:** Introduceer op eigen manier verschillende volksdansen en dansstijlen bij de leerlingen.

**Onderzoeken:** Onderzoek welke culturele achtergronden in de klas zijn vertegenwoordigd. Deze achtergronden kunnen eventueel inzichtelijk worden gemaakt door een kaart met elkaar in te kleuren. Hiervoor zijn overigens ook apps beschikbaar. Afhankelijk van de diversiteit kan de culturele achtergrond van grootouders ook worden meegenomen.

**Oriënteren/onderzoeken:** Laat leerlingen (als leerkracht of dansleider) dansen of bewegingen voordoen aan klasgenoten. Op deze manier kunnen ze elkaar inspireren. Als ze hier niet

direct toe in staat zijn, kan eerst onderzoek naar (volks)dansen worden gedaan door een huiswerkopdracht mee te geven en/of door ze video's te laten opzoeken.

**Uitvoeren:** Verzamel alle bewegingen die er uit de vorige fase naar voren zijn gekomen en voeg deze met elkaar samen tot een eigen klassikale (volks)dans.

**Evalueren:** Evalueer met de leerlingen het proces. Wat hebben ze geleerd? Waar zijn ze trots op? Welk onderdeel kan nog verbeterd worden en wat hebben ze daarvoor nodig? Afhankelijk van de antwoorden kunnen de stappen van het creatief proces met verdiepende invulling worden herhaald.

hebben. Dat kan door samen muziek te maken, ernaar te luisteren, erdoor geïnspireerd een beeldend kunstwerk te maken of door erover te praten.

Op de Europese Dag van Muziek op School organiseert EAS een online internationaal event. De eerste keer dat deze dag werd gehouden, 15 maart 2022, bestond het event uit:

- Een videomontage van uitvoeringen door leerlingen en studenten uit deelnemende landen van het speciaal voor deze dag gecomponeerde lied 'Together'
- Een virtuele tentoonstelling met tekeningen en ander beeldend werk waarin het thema *The Power of Music* centraal stond, gemaakt door leerlingen en studenten

**Meedoen in 2022: lied insturen**  
Muziekdocenten in Europa konden het lied 'Together' met leerlingen

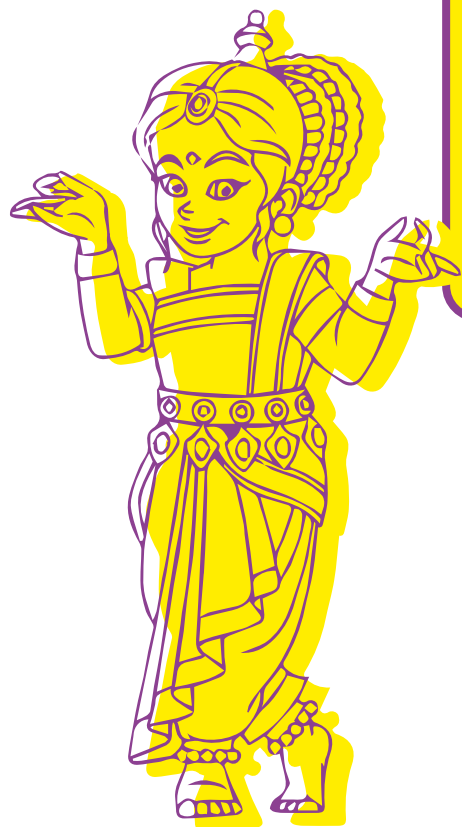
instuderen, filmen, en insturen voor verwerking in de montage.

Op [tinyurl.com/EuDaMus-2023](https://tinyurl.com/EuDaMus-2023) is een opname terug te vinden, onderaan staat een YouTube-link. Uiteindelijk namen 400 scholen met in totaal 12.000 leerlingen uit 17 Europese landen deel aan dit initiatief.

In Nederland werkten Gehrels Muziek-educatie, de Vereniging Leraren Schoolmuziek (VLS), en Méér Muziek in de Klas hieraan mee. De VLS organiseerde een webinar en verzamelde de Nederlandse inzendingen van het lied 'Together' en stuurde die door naar de EAS.

### Meedoen in 2023: challenges uitvoeren of een lied insturen

In de editie van dit jaar kunnen scholen in Nederland deelnemen door in de aanloop naar, in de week van, of in de periode na het event op 15 maart *challenges* uit te voeren die door Gehrels Muziekeducatie (voor po, zie eerder in dit artikel) en de VLS (voor vo)



### Europese Dag van Muziek op School

In 2022 nam de European Association for Music in Schools (EAS) het initiatief voor het instellen van de *European Day of Music in School (EuDaMus)*, oftewel: de Europese Dag van Muziek op School. Deze dag is altijd op 15 maart.

Met deze 'international celebration of music education' nodigt EAS iedereen in Europa uit om te laten zien en horen hoe fijn het is dat we muziekonderwijs

zijn ontwikkeld. Leerkrachten, vakspecialisten muziek- en vakleerkrachten kunnen de challenges met hun klas of school uitvoeren, opnemen en delen via sociale media met [#eudayofmusic](#).

Een school zou ook voor de uitdaging kunnen kiezen een quodlibet met alle groepen in te studeren en uiteindelijk met zijn allen uit te voeren, zoals in Brabant is gedaan, zie het artikel van Margré van Gestel in deze Pyramide. In de Liedbijlage staat daarom het quodlibet 'Zingen in Brabant' afgedrukt: voor 'Brabant' kun je je eigen regio invullen.

Uiteraard is het ook mogelijk het nieuwe lied dat de EAS voor 2023 heeft gelanceerd, uit te voeren en in te sturen, zie [tinyurl.com/EuDaMuS-2023](https://tinyurl.com/EuDaMuS-2023).

Kortom: het staat iedereen vrij een stuk muziek te kiezen, zelf te maken, uit te voeren en eventueel op te nemen en in te sturen in het kader van de Europese Dag voor Muziek op School. We hopen dat zoveel mogelijk kinderen hieraan meedoen en de EuDaMuS met plezier bewust meebelevan.

Gehrels Muziekeducatie en de VLS houden je via hun websites op de hoogte van activiteiten die rond 15 maart zullen plaatsvinden.

## Wicked Arts Assignments

In 2020 brachten Heijnen en Bremmer het boek 'Wicked Arts Assignments' uit. Met dit boek willen zij de nadruk leggen op creativiteit en creatieve ontwikkeling van mensen in het algemeen en kinderen en jongeren in het bijzonder. Ze richten zich niet alleen op mensen die al ontdekt hebben dat het zeer uitdagend kan zijn om creatief actief te zijn, maar (vooral) ook op het ontwikkelen van creativiteit in het onderwijs, inclusief het muziekonderwijs.

De *assignments* (opdrachten) in dit boek zijn volgens de auteurs gewaagd, ongebruikelijk, tegendraads, grappig, poëtisch, inspirerend, maatschappelijk betrokken of anderszins uitdagend. De opdrachten lijken op het eerste gezicht eenvoudig, maar zullen leer-

lingen of deelnemers enorm uitdagen. In het boek zijn bijna 100 *arts assignments* opgenomen uit verschillende kunst disciplines: beeldende kunst, performance, theater, muziek en design. In de meeste gevallen zijn de opdrachten discipline-overstijgend. Ze stimuleren daarmee de interdisciplinariteit. De opdrachten weerspiegelen thema's en manieren van werken in de hedendaagse kunst en bieden kansen en mogelijkheden om over jezelf, de kunsten en de wereld om ons heen te leren.

## Creatieve opdrachten in muziekonderwijs

In het muziekonderwijs wordt vaak geworsteld met creatieve maakprocessen. Dit heeft onder meer met de aard van het vak muziek te maken. Wie mooi wil kunnen zingen of op een instrument wil leren spelen, moet veel oefenen. Musiceren is eigenlijk een ambachtelijke activiteit. Het muziekonderwijs op scholen is daardoor vooral op het reproduceren van muziek gericht. Creatieve muziekopdrachten als componeren en improviseren komen minder aan bod.

Als creativiteit weer meer plek zou moeten krijgen in het muziekonderwijs, is het van belang goed na te denken over de wijze waarop creatieve opdrachten aan kinderen kunnen worden aangeboden.

Groepsleerkrachten denken vaak ten onrechte dat ze niet creatief zijn en geven aan niet goed te weten hoe ze creatieve processen kunnen begeleiden. Overigens, veel vakleerkrachten worstelen daar ook mee.

Creatieve opdrachten, althans opdrachten die als zodanig worden aangeboden, worden soms in een vrij gesloten vorm aangeboden. Zo'n opdracht heeft veel structuur, maar leerlingen volgen eigenlijk net een recept uit een kookboek met als gevolg dat het werk van leerlingen – of het nu beeldend werk, een muziekstuk of een dans betreft – erg op elkaar lijkt. Het andere uiterste is dat een opdracht zo open wordt aangeboden dat leerlingen blokkeren of met heel voor de hand liggende

producten komen. Hoewel ze in het laatste geval soms toch lekker aan het werk zijn, is het leerrendement daarvan beperkt.

Maar hoe dan wel? Heijnen en Bremmer komen met een tussenvorm waarbij ze zogenoemde *enabling constraints* toepassen: beperkingen die kinderen zowel kaders als vrijheid bieden om goed met een opdracht uit de voeten te kunnen. Denk bijvoorbeeld aan het spel van kinderen dat regels heeft, maar dat kinderen ook de vrijheid biedt om hier op eigen manier mee om te gaan.

De *constraints* bieden houvast waardoor kinderen het proces durven aangaan, en schrijven geen eindproduct voor. Voor muziek is het van belang dat het binnen de activiteiten dus niet gaat om het perfect uitvoeren van een muziekstuk; dat er geen goede of foute noten zijn; en alle traditionele en zeker ook niet-traditionele instrumenten en genres als middel of inspiratiebron kunnen dienen. Deze uitgangspunten zijn van toepassing in de hier gepresenteerde challenges.

*Michel Hogenes is docent aan de pabo van De Haagse Hogeschool en de Master Kunsteducatie van Codarts, Rotterdam. Daarnaast is hij voorzitter van Gehrels Muziekeducatie.*

*Suzanne Zandstra is muziekdocent op basisschool Het Palet in Den Haag en op de pabo van De Haagse Hogeschool.*

## Referenties

Heijnen, E., & Bremmer, M. (2020). *Wicked Arts Assignments. Practising Creativity in Contemporary Arts Education*. Amsterdam: Valiz.

SLO (2019). *Het creatieve proces. Leerplankader kunstzinnige oriëntatie*. SLO. Geraadpleegd op 26 oktober 2022, van <https://www.slo.nl/thema/vak-specifieke-thema/kunst-cultuur/leerplankader-kunstzinnige-oriëntatie/leerlijnen/informatie/creatieve-proces/>

Roest, M. (2021). Plezier en verwarring. Brutale kunstopdrachten in de praktijk. *De Pyramide 75-2*, mei 2021, p.20-21. [gehrelsmuziekeducatie.nl/artikelen/plezier-en-verwarring](https://www.gehrelsmuziekeducatie.nl/artikelen/plezier-en-verwarring)